

Atıfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Korkmaz, M. ve Osmanoğlu, C. (2019).

“Küreselleşmenin Birey ve Toplum Hayatına Etkileri ve Din Eğitimi”,

Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (Ek Sayı 1): 951-967

Geliş Tarihi / Received Date: 16.11.2018

Kabul Tarihi / Accepted Date: 03.01.2019

Araştırma Makalesi

KÜRESELLEŞMENİN BİREY VE TOPLUM HAYATINA ETKİLERİ VE DİN EĞİTİMİ*

Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Bilimleri Bölümü

mkorkmaz@erciyes.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-6873-4313

Dr. Öğr. Üyesi Cemil OSMANOĞLU

Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri

osmanoglu@erciyes.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-3088-8357

Öz

Küreselleşme dünyanın global bir köy haline gelmesi, zaman ve mekana ilişkin kısıtlamaların azalması, toplumsal ve kültürel benzeşmelerin artması, tepkilerin ortaklaşması olarak açıklanabilir. Bu süreci coğrafi keşiflerle başlatanlar olduğu gibi, yakın çağda ortaya çıkan teknolojik araçlarla başlatanlar da vardır. Sinema, Televizyon, internet, cep telefonu vb. gelişmeler bu süreci daha da hızlandırmıştır. Bütün bu teknolojik vasıtalar çeşitli imkanlar, fırsatlar sunmakla birlikte, çok büyük tehditler ve tehlikeler de getirmektedir.

Nitekim küreselleşme, Batı kültürü ya da Amerikan kültürü denilen davranış kalıplarını, yaşam biçimini tüm dünyaya yaymaktadır. Aynı türden davranış ve yaşam biçimleri teknolojik araçlar vasıtasıyla, tüm dünyaya ihraç edilmektedir. Bunlar da geleneksel toplumların yapılarını, insan ilişkilerini, aile hayatını ve değerlerini değiştirmektedir. Dolayısıyla, hem toplum hem de bireyler pek çok açıdan bu yeni duruma uyum sağlamakta zorlanmakta, derin krizler yaşamaktadır.

Kimileri bu problemlerden kurtulmak için küreselleşme ve onun getirdiği araç ve imkânlardan uzak durulabileceğini savunmakta, hatta bütün bunlara karşı savaş açmaktadırlar. Oysa bu durum daha işin başından küreselleşen dünyaya teslim olmak anlamına gelmektedir. Bu noktada, yapılması gereken şey, küreselleşme gerçeği karşısında ayakta kalabilmek için gerekli zihinsel bilgi, beceri, ahlaki tutum, değer ve davranışları bireylere kazandırabilmektir. Bu çerçevede, bu makalede, küreselleşmenin birey ve toplum hayatına getirdiği tehditler, çeşitli karşıtlıklar üzerinden ele alınmış, bunları aşabilmek için bireylere nasıl bir din eğitimi verilebileceğine ilişkin temellendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Birey, Toplum, Din Eğitimi.

* Bu makale, yazarların 17-20 Nisan tarihlerinde Kırgızistan’da gerçekleştirilen, “Göç, Yoksulluk ve Kimlik” Temalı Uluslararası Orta Asya Sempozyum’da sundukları “Küreselleşme ve Teknolojik Dönüşümün Birey ve Toplum Hayatına Etkileri: Zenginleşen Köyün Yoksul ve Yalnız Sahipleri” adlı bildirinin geliştirilmiş halidir.

THE EFFECTS OF GLOBALIZATION ON SOCIETY AND INDIVIDUAL LIFE AND RELIGIOUS EDUCATION

Abstract

Globalization can be explained as the globalization of the world as a global village, the reduction of time and space constraints, the increase of social and cultural similarities, the unification of reactions and lifestyles. Some people start this process with the geographical discoveries. The others start with the technological tools that emerged in the near future. Cinema, Television, internet, mobile phone etc. developments has accelerated this process further. All of these technological tools offer various possibilities, but also bring with them huge threats and dangers.

As a matter of fact, globalization spreads Western culture or American culture, behavior patterns and lifestyle to the whole world. The same kind of behavior and lifestyles are exported all over the world with technological tools. They change the structures of family life, human relationships, and values of traditional societies. Therefore, both society and individuals have difficulty in adapting to this new situation in many respects and have deep crises.

Some argue that globalization and the means and opportunities that it brings can be avoided in order to get rid of these problems. However, this means to surrender to the globalized world from the beginning. At this point, what needs to be done is to provide individuals with the necessary mental knowledge, skills, moral attitudes, values and behaviors to survive in the face of globalization. In this paper, it will focus on the threats of globalization to the life of the individual and society, and to make some basics on how to provide training for individuals in order to overcome them.

Keywords: Globalization, Individual, Society, Religious Education.

1. GİRİŞ

1.1. Küreselleşme Kavramı Üzerine

Küreselleşme ilgili literatürde, toplumsal, kültürel, siyasal çoğu zaman da ekonomik olguların değişerek, küresel ölçekli hale gelmesi ya da ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel olgular üzerindeki yerel, bölgesel ya da coğrafi kısıtlamaların azalarak, dünyanın giderek ortak bir toplumsal alana, mekâna ya da pazara dönüşmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla küreselleşme, dünyanın küçülmesi ve küresel bir köy haline gelmesi anlamına gelmektedir (Robertson, 1998).

Küreselleşme kavramı ilk planda ekonomi ile ilişkili bir kavram olarak algılanmaktadır. Zira, üretim ve iletişim mekanizmaları tarafından tüm dünyaya pazarlanan ürünler, bir anda yayılmakta; aynı zaman diliminde Orta Asya steplerinden Afrika çöllerine, Hindistan'daki bir kasabadan Güneye Amerika yerlilerinin köylerine kadar ulaşabilmektedir. Bunun bir üst örneği olarak, hemen hemen aynı ya da benzer şekilde dizayn edilmiş AVM'leri dünyanın hemen her büyük şehrinde görmek mümkündür. "Kapitalizm" adı verilen bu yeni ekonomi biçimi kendinden önce var olanları (yerel üretim, tüketim, yaşam biçimlerini ve alışkanlıklarını) ya yok ederek, ya talan ederek, ya da hor görerek kendine yer açmakta ve kendi sistemini kurmaktadır (Koç, 2003).

Küreselleşme, aynı zamanda dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal olayların dünyanın başka toplumları üzerinde de etkili olması ve toplumlar

arasındaki “karşılıklı bağımlılığın giderek artması” ile ilişkili bir süreçtir. Ekonomik, siyasi ve kültürel bakımlardan güçlü olanla zayıf olanlar arasında karşılıklı bağımlılıklar, çoğu zaman da bağımlılıkları tetiklemiş, birçok ülkeyi maddi parametrelerin yanında kültür ithal eder hale getirmiştir. Bu gün karşılıklı bağımlılık ve bağımlılıklarla beraber birçok ülke, millet veya bölge birbirine, geçmişte hiç olmadığı kadar güçlü bağlarla bağlanmış durumdadır. Bugün birçok yönetim, küresel örgütlerin kontrol ve denetiminde, çok uluslu şirketlerin, büyük kapitallerin sermaye çarkları arasına girmiş, ithalat-ihracat dengeleri bağlamında dış müdahalelere varan sorunlarla karşı karşıya kalmış ve kimi örneklerde de görüldüğü gibi yer yer de yönetilemez hale gelmiştir (Aydın ve Osmanoğlu, 2016).

Günümüzde etkisini iyece artırmış olan küresel sermaye ve son dönemde her tarafta yaygınlaşmaya başlayan çok uluslu şirketler, yarattıkları maddi dinamiklerle küresel hareketliliğin aktörleri olmuş, ülkeler, milletler hatta bir bakıma kültürler neredeyse maddi gelişmişlik seviyelerine göre derecelendirilir olmuştur. Örneğin gelişmiş, gelişmekte olan ve geri kalmış ülkeler veya birinci, ikinci ve üçüncü dünya ülkeleri gibi tasnifler bu bakış açısının açık göstergelerindedir. Böyle bir ayırım, maddi anlamda yeterince güce sahip olmayan ya da teknolojik imkânları Batılı ülkelere daha geride olan ülkelerin, gelişmek ve mevcut durumdan kurtulmak için “ileri” ülkeleri taklit etmeleri gerektiği gibi bir algı yaratmıştır. Bu algı küreselleşmenin dönüştürücü etkisini ve gücünü artırmış ve bu sayede sadece ekonomik ve maddi mekanizmalar değil, bunların arkasındaki değerler, yaşam biçimleri de dünyanın geri kalan ülkelere ihraç edilmeye başlanmıştır. Bu durum, küreselleşmenin bir proje olduğunu akla getirmektedir (Aydın ve Osmanoğlu, 2016).

Bu genel giriş çerçevesinde bu makalede küreselleşmenin ne olduğu, küreselleşmenin birey ve toplum hayatına etkileri ve söz konusu etkiler karşısında nasıl bir din eğitimi verilmesi gerektiği konusu ele alınmıştır. Araştırma teorik bir çalışmadır ve literatür taraması tekniğine dayanmaktadır. Dolayısıyla çalışmada konuyla ilgili kitap, makale, tez vb. kaynaklardan yararlanmıştır.

1.2. Küreselleşmeye Farklı Bakışlar

Son yüz yılda hayatımızı daha derinden etkilemekle birlikte, aslında küreselleşme yeni başlayan bir husus değildir. Zira, bunu coğrafi keşiflerle başlatanlar bulunmaktadır. Afrika'nın köleleştirilmesi, pek çok yerde yerel kültürlerin yok edilmesi, sanayi devrimi ve ulus devletlerin doğuşu ile gelişen ekonomik işleyişlerin evrensel bir hegemonya haline gelerek tüm dünyayı kaplaması küreselleşmenin geçirdiği süreçleri anlamamızı kolaylaştırmaktadır (Talas-Kaya, 2007).

Küreselleşme üzerine kafa yoran bilim adamlarından biri olan Ritzer, yukarıda anlatılan bu süreci “*McDonaldslaşma*” kavramıyla açıklamaktadır (Ritzer, 1996). Gerçekten de gerek büyük alışveriş merkezlerinde gerekse eski şehirlerin yenileşme derdine düşmüş mahallelerinde de artık “*McDonaldslaşma*” kavramı ile izah edilen bu sürecin örneklerine rastlamak mümkündür. Buna göre, tüketim kültürünün çarkları arasında, sürekli bir koşuşturmanın içindeki insanlar aynı şeyleri yemeye, aynı şeyleri içmeye, aynı şeyleri giymeye, aynı şeyleri dinlemeye/izlemeye başlamıştır. Bir benzetme yapılacak olursa bu durum, Aytmatov’un ifadesiyle, bir anlamda “*mankurtlaşmak*” olarak da açıklanabilir. (Aytmatov, 2001). Buradan da anlaşılacağı üzere, aslında küreselleşme sadece ekonomik boyutu ilgilendiren bir olgu değil aynı zamanda psikolojik, sosyolojik ve kültürel boyutları da olan karmaşık bir olgudur. Nitekim, bu kitle üretim ve tüketim mantığı içerisinde sadece basit gündelik yaşamlar değil, inançlar, değerler, kültür, sanat ve edebiyat da tüketilmekte ve gündelik heveslere, maddi beklentilere hoyratça heba edilebilmektedir. Dolayısıyla küreselleşme aynı zamanda çok yönlü bir kuşatmadır, da denebilir.

Küreselleşme baş döndürücü bir değişim ve dönüşüm süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişim ve dönüşüm sürecine yüklenen anlamlar farklılaşmaktadır. Peter L. Berger gibi kimi sosyologlar küreselleşmenin çeşitli imkân ve riskler barındırdığını söylerler. Onun gibi düşünürler, küreselleşmenin aynı zamanda kültürel bir kuşatma olduğuna ve bunun içinde de Amerikan kültürünün yönlendirici ve baskın bir unsur olduğuna dikkat çekerler (Berger, 2003). Bugün kot pantolon, tişört giyme, dövme yaptırma, hamburger-kola, cips tüketme, pop müzik dinleme gibi neredeyse tüm dünyada görülen ve “Amerikanlaşma” denilen bir trendin göstergeleridir. Bu değişim sadece gençleri etkilememekte, çocuk, ergen, yaşlı hemen hemen herkes bir şekilde kendini bu benzeşme ve tek tipleşme selinin içinde bulabilmektedir. Elbette bu benzeşme süreci insanların sadece psikolojilerini etkilememekte, bütçelerini de zorlayarak onları yeni bir hayat tarzına yöneltmektedir (Talas, 2003).

Küreselleşme aynı zamanda yereli, yerel değerleri yok eden; geleneğin ve geleneksel değerlerin içini boşaltan bir anlama da sahiptir. Küreselleşmenin geleneksel yapıları tehdit eden ve sürekli tüketime ve değişime zorlayan bu baskın karakteri pek çokları tarafından dillendirilen bir husustur. Kimileri bu özelliğinden dolayı küreselleşmeyi dünyadaki her türlü bunalımın, felaketin temel sebebi saymaktadır. Dolayısıyla böyle bir olguya karşı toptan bir savaş verilmesi, onun enstrümanlarından (televizyon, bilgisayar, internet, telefon, gazete vb.) uzak durulması gerektiğini savunmaktadırlar. Kimileri ise bunun kaçınılmaz bir süreç olduğunu ve ona direnmenin anlamsız olduğunu söylemektedirler. Berger gibi sosyologlar ise, bu süreci körü körüne savunmanın ya da reddetmenin, veya onu yok saymanın ideolojik bir tavır olduğunu

söyler ve bütün bunların pek bir anlamının olmadığına dikkat çeker. Zira o küreselleşmeyi hepten kötü saymaz. Her ne kadar dünyayı tehdit eden yönleri olsa da küreselleşmenin yeni fırsatlar sunan, çığır açan yönlerinin de olduğunu ifade eder (Berger, 2003).

Gerçekten de küreselleşmenin en büyük etkisi ulaşım, haberleşme, iletişim alanları ile bunların alt yapısını oluşturan bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanmıştır. Burada sözü edilen vasıtalar insanların hayatlarını kolaylaştırmakta, uzakları yakın kılmakta, bir tuş, bir dokunuşla, ona yeni fırsatlar ve özgürlük alanları sunmaktadır. Örneğin bilgisayar ve internet teknolojisi evlerimize dünyanın kütüphanelerini, keşiflerini, işimize yarayacak teknik bilgileri, dünyanın en önemli mucitlerini, eğitimcilerini karşımıza getirebilmektedir.

Bütün bu olumlu taraflarına rağmen, küreselleşmenin ya da küreselleşen bilgi, değer ya da uygulamaların bir nevi taşıyıcısı olan televizyon, bilgisayar, internet, telefon, sosyal medya vb. araçlar insanların gündelik yaşamlarını çok yönlü olarak etkilemekte, bilhassa günlük yaşam pratiklerini derinden etkileyerek; kılık-kıyafet, yeme-içme, seyahat, iletişim, etkileşim, yaşam tarzları vb. birçok alışkanlığı dönüştürmektedir. Bütün bu değişim ve dönüşümlerin tetikleyicisi olan küreselleşme karşısında taraf ya da karşıt olmak sorunu çözmek anlamına gelmemektedir. Bunun için söz konusu olgunun etkilerini, sonuçlarını daha bir salim kafayla ve yüksek bir bilinçle tartışıp, değerlendirmek, buna yönelik işlevsel olabilecek karar ve eylemlere girişmek daha doğru bir yol olsa gerektir.

2. KÜRESELLEŞMENİN BİREY VE TOPLUM HAYATINA ETKİLERİ

Son yüzyılda ortaya çıkan hemen her alandaki yeni keşifler, icatlar, ekonomik, siyasi ve toplumsal gelişmeler günümüz insanların hayatlarını bir şekilde etkilemiştir. Televizyonun haber aracı olmaktan eğlence aracına evrilmesi ve son elli yılda uydu antenleri vasıtasıyla tüm dünyayı kaplaması küreselleşme olgusunu daha bir tetiklemiştir. Bununla birlikte, özellikle son yıllarda hızla yaygınlaşan internet ve sosyal medya, yarattığı ilişki ağları ve iletişim biçimleriyle küreselleşme sürecine yeni bir boyut katmıştır. Küreselleşme, bu yeni enstrümanları maharetiyle, bir tuş ya da bir tıklamayla dünyanın her hangi bir yerinde olup biten hemen her şeyi anında erişilebilir kılarak, küreselleştirebilmekte, görünürlüğü ve popülerliği artırabilmektedir. Belki de insanlık tarihinde toplumlar ilk defa bu kadar geniş çapta ve hızda söz konusu etkilere açık hale gelmişler, dolayısıyla geniş kitleleri, toplumları etkilemek, yönlendirmek daha da kolaylaşmıştır. Dolayısıyla artık küreselleşmenin bir yaşam biçimi ve zihniyeti ifade ettiği söylenebilir (Keyman ve Sarıbay, 1998). Bu çerçeveden küreselleşmenin birey ve toplum hayatına getirdiği çeşitli imkanların ve kısmen olumlu etkilerinin yanında olumsuz bir takım etkilerinden söz etmek de mümkündür. Aşağıda

küreselleşmenin birey ve toplum hayatına etkileri, mukayeseli bir şekilde belli başlıklar altında ele alınmaya çalışılmıştır.

2.1. Yakınlığa Karşı Uzaklık

Küreselleşmenin insan yaşamına olan etkilerinden birisi her şeye yaklaşma imkanı ve hissi sağlamasıdır. Küreselleşme, enstrümanları maharetiyle, bir tuş ya da bir tıklamayla dünyanın her hangi bir yerinde olup biten hemen her şeyi anında erişilebilir kılmaktadır. Bugün pazarlama ve reklam teknikleri bir ürünün çeşitli kalitedeki seçeneklerini sunarak, ulaşılmak istenen çıkarlar için, gerektiğinde kurnazlığı ve başkalarının değerlerini hiçe sayabilen farklı alternatifler ortaya koyarak, insana hemen her şeye ulaşabileceği hissini vermektedir. Ayrıca, küresel iletişim araçları, insanlara dünyanın herhangi bir köşesindeki insanlarla tanışma, onunla irtibat kurma imkânı sunmaktadır. Nitekim bugün sosyal medya araçları sayesinde, farklı ülkelerden, kültürlerden insanlar aynı platformlarda buluşmakta, aynı paylaşımlarda bulunmakta, hatta bir araya gelip ortak etkinlikler düzenleyebilmektedirler. Son yıllarda farklı ülkelerden gençler arasında arkadaşlıkların arttığı bilinen bir gerçektir. Ne var ki aynı kişi gün geçtikçe, başta kendisi olmak üzere, hemen yanı başındakilerden uzaklaşmaktadır. Daha dün kadar kendi küçük dünyasında (aile, komşu, köylü, mahalleli) mutlu, mesut yaşayan birinin birden bire kendini küresel bir sahnenin acımasız ve rekabetçi ilişkiler ağı içinde bulması, onu o ana kadar hiç tanık olmadığı ölçüde büyük bir yalnızlığın ve kaybolmuşluğun içine itebilmektedir. Bu durum insanlığın yeni bir dönüm noktasına geldiğin şeklinde yorumlanmaktadır (Ulagay, 2001).

Bu çağın insanın en büyük sorunlarından birisi de kendini ve varoluş gayesini bilmemesi ya da unutmuş olmasıdır. Bu bilinçsizlik hali, onu kendi öz tabiatından yani fitratından uzaklaştırmakta, kendi yaradılış gayesine aykırı bir yaşam sürmesine yol açmaktadır. Durum böyle olunca, sürekli bir stres ve anksiyete hali yaşamaktadır. Başta İslam olmak üzere, bütün geleneksel dinler insanı kendi özünü tanımaya ve kendisini anlamaya davet etmektedir. Buna ilave olarak, çağımızın insanı sadece kendini unutmakla kalmamış, kendi annesini, babasını, yakın akraba çevresini, komşularını, dünya üzerindeki açları, muhtaçları unutmuştur. Kentleşmenin ve modernleşmenin getirdiği bu yeni yaşam tarzında insanlar, apartman dairelerinde yanı başındaki komşularından habersiz bir hayat sürmeye başlamışlardır. Böylece, insanlar kendi sorunları, yalnızlıkları, acıları ile baş başa kalmış, bu acıları dindirecek başka yollar arayışı içine girmiştir. Bu anlamda küreselleşmenin bir kimlik ve kişilik krizine dönüştüğü rahatlıkla söylenebilir (Eroğlu, 1999).

2.2. Hükümlanlığa Karşı Mekânsızlık

Küreselleşmenin sunduğu araçlar insan hareketliliklerini, görünürdeki etkileşimleri kolaylaştırmıştır. Kolaylaşan ulaşım, etkileşim ve iletişim biçimleri bireylerin ve toplumların zaman ve mekân algısını da dönüştürmüş, her şeye hükümlan olduğu algısına yol açmıştır. Günümüzde insanoğlu bazen dünyanın zirvelerinde, bazen okyanusun en köşe bucak yerlerinde, bazen de uzayın derinliklerinde yeni keşifler yapma ve yaşam alanları bulma telaşındadır. Nitekim dünyada neredeyse keşfedilmeyen yer kalmamış gibidir. Artık ticari amaçla, aya seyahat planları ve uzayın derinliklerine yolculuk rezervasyonları yapılmaktadır. Bununla birlikte, dünyaya hatta uzaya hakim olduğu yanılgısında olan insanoğlu, gerçekte nereye ait olduğunu bilmeden, tam bir mekansızlık girdabının içinde bocalayıp durmaktadır. Nitekim, daha elli-altmış yıl öncesinde insanlar kendilerini, ekip-biçtikleri topraklara ait hissedip, onunla bütünleşirken, bugünün insanı kendini hiçbir yere ait hissetmemekte, dünya gezegeninde oradan oraya savrulmaktadır. Bu anlamda küreselleşme “dünya vatandaşlığı” gibi kavramlara atıf yaparken aslında, vatan ve mekan bilincini kaybetmiş göçebe bir toplum ortaya çıkarmıştır. Gerek savaşlar, gerek tabii afetler, gerek ekonomik nedenler bu durumu daha bir tetiklemiştir.

Gelişen, çeşitlenen ulaşım imkânları, maliyetlerin düşmesi, rekabet ve maddi refahın artışına da bağlı olarak birçok insanın bir yerden bir başka yere kolayca hareket edebilme kabiliyetini artırmıştır. Böylece birçok kaynağa, imkana erişim kolaylaşmıştır. İş gücü imkânları artmış, yeni iş sahalarına erişim kolaylaşmıştır. Geliştirilen akıllı sistemler, robot teknolojileri iş gücüne, maliyetlere, üretim sürecine olumlu yönde katkı sağlamıştır (Aydın ve Osmanoğlu, 2016). Bununla birlikte, bu çarkların arasına sıkışan insanlar işsiz kalma, daha çok çalışma, daha yoğun stres gibi yeni zorlukların pençesinde kalmışlar, günden güne insanlığını, insan onurunu kaybeder hale gelmişlerdir.

2.3. Hazcılığa Karşı Tatminsizlik ve Huzursuzluk

Küreselleşmenin birey ve toplum hayatına soktuğu en büyük yanılsamalardan birisi de “haz ve hız”dır. Bu çağın insanı herkesten önce, farklı olan her şeyi tatmaya, kullanmaya, yaşamaya kendini adanmış gibidir. Nitekim bugün çocuklar, gençler hatta yetişkinler yeni çıkan bir ürünü bir an önce giyme, tatma, deneme telaşına düşmüşlerdir. Öte yandan televizyonda, internette, hemen her köşe başında karşımıza çıkan reklam sektörü kullanılmakta olan her ürünün kısa bir süre sonra eskidiğini, daha yenisinin, daha iyisinin üretildiğini, mutlaka bunun denenmesi gerektiğini pompalamaktadır. Dolayısıyla bugünün insanının en büyük sorunlarından birisi de elindeki ile mutlu olamamak, onun tadını

çıkaramamaktır. Hız ve haz kültürünün bugünün insanın ruhunda oluşturduğu boşluklar hiçbir dünyevi, maddi imkânla kapanabilecek gibi değildir. Durum böyle olunca, kendini kaybeden kimi insanlar ruhlarındaki açlığı alkol, uyuşturucu, cinsel sapkınlıklar vb. ile doldurmaya çalışmakta; tatminsizlik ve çaresizlik girdabının içinde yuvarlanıp durmaktadırlar.

Her şeyin hızla eskidiği, değerini yitirdiği ve yenisinin üretildiği bir dünyada bütün bu değişim süreçlerinden etkilenmemek elbette kolay değildir. Zira, böyle bir dünyada ekonomik olarak güçlü olanlar yeni olanı denerken; böyle bir imkana sahip olmayan ve olup bitenlerin gerçek mahiyetinin farkına varamayanlar da sürekli bir çaresizlik, yoksunluk, öfke psikolojisi yaşamaktadırlar. Geçmişte çok azıyla yetinen ve mutlu olabilen insanlar bugün ellerindeki sayısız nimetlerle aynı huzuru yaşayamamaktadırlar. Örneğin, bundan 50- 60 yıl önce, bireyler, bir kuru ekmekle, tahtadan bir oyuncakla, bir çift lastik ayakkabı ya da az yamalı bir elbise ile mutlu iken, bugün tıka basa dolu buzdolapları, açık büfe sofralar, onlarca çeşit oyuncak, ayakkabı ya da kıyafetler bugünün insanlarını mutlu etmede yetersiz kalmaktadır. Maalesef bu sorunlar tek tek bireyleri etkilemekle kalmamış, arkadaşlık ilişkileri, evlilikler, aile hayatı da bu durumdan olumsuz etkilenmiştir.

2.4. Zenginliğe Karşı Yoksulluk

Bugün hemen her alanda insanların hayatını kolaylaştıracak yüzlerce, binlerce ürün üretilmiştir. Büyük bir süpermarkete girilince görüleceği üzere, akla hayale gelmeyen teknik araç ve malzemeler insanların hizmetine sunulmuştur. Aynı şekilde gerek ulaşım, gerek ev yaşamı, gerek sağlık, gerek eğitim vs. alanlarda da yüzlerce alternatif bulunmaktadır. Dolayısıyla, açlık, susuzluk ve imkansızlıkla boğuşan toplumları bir tarafa koyacak olursak, bugünün insanı düne göre, müthiş bir zengin hayatı sürmektedir. Bunca imkanlara rağmen bugünün insanı, müthiş bir ruhi yoksunluk ve yoksulluk içindedir. O, hem bireysel hem de toplumsal olarak gün geçtikçe daha da fakirleşmektedir. Bugünün insanı kendiyile, bedeniyle bile barışık değildir. Verilenle mutlu değildir. Kimisi rengini, kimisi şeklini, hatta kimisi cinsiyetini ve kimliğini değiştirme sorunu yaşamaktadır. Dolayısıyla bugünün insanı varlık içinde yokluk ve yoksulluk yaşamaktadır.

Diğer taraftan bugünün insanı gerçek sevgiyi ve dostluğu unutmaya başlamıştır. Gün geçtikçe çocuklar anne-babalarından, anne-babalar evlatlarından daha az sevgi görmeye başlamıştır. Yetimhanelerin, huzurevlerinin artması, hastane köşelerinde insanların günlerce kapılarını çalacak bir ziyaretçi beklemeleri, bayramlarda anne-babaların, akrabaların değil de otellerin ziyaret edilmeye başlanması bunun başka göstergeleridir. Dolayısıyla küreselleşme, geleneksel kültür yapılarında, örf, adet ve geleneklerde bir çözülme, hatta toplumsal bir çöküşü getirmiştir denebilir (Talas ve Kaya, 2007).

2.5. Farklılığa Karşı Tek Tipçilik

Küreselleşmenin öne çıkardığı kavramlardan birisi de birey ve bireyselliktir. Bu yeni durumda birey, içinde bulunduğu toplum yapısından ayrılmakta, onlardan farklı olmak için gerektiğinde savaş vermeyi göze alabilmektedir. Aslında bireyselleşmenin olumlu tarafları da söz konusu olabilir. Eğer birey doğru bir değerlendirme ve bilinç düzeyine sahip olmuşsa, başta kendinin doğru ve yanlışlarını, içinde yaşadığı toplumun, kültürün olumlu-sorunlu yanlarını, kendini kuşatmakta olan küresel dünyanın fayda ve zararlarını sorgulayabilir. Bütün bunlar karşısında pro-aktif bir rol üstlenerek, gerek kendinin gerek içinde yaşadığı toplumun ve dünyanın içinden geçtiği buhranlara çözümler üretebilir. Ne var ki, bu sanıldığı kadar kolay bir durum değildir. Nitekim küresel çağın iletişim araçları olan televizyon, sinema, internet vb. açık bir mesaj olarak, bugünün insanın özgür, özgün ve farklı olmasını öğütlemektedir. Sayar'ın ifadesiyle bugünün insanı "özgürlüğün baş dönmesi" diye tanımlanan bir sürecin içindedir (Sayar, 2013). Bugün gerek kıyafette, gerek kullanılan eşyalarda/vasıtalarda, gerekse fiziki görünümde neredeyse herkes çevresindekilerden farklı, özgün olma derindedir. Oysa bu bir illüzyondan ibarettir. Aslında herkes bu tutum ve davranışlarıyla tam bir tek tipçiliği yansıtmaktadır. Dolayısıyla bu sürecin içindeki herkes teknolojik araçların gizli amacına bir şekilde hizmet etmiş durumdadır.

2.6. Bilgi Çokluğuna Karşı Cahillik

Küreselleşme süreci bilgi, iletişim vasıtalarını yaygın, kalıcı ve daha ucuz hale getirmiştir. Birçok iletişim kanalıyla istediği yerle istediği zamanda geçmişte hiç olmadığı kadar kolay ve ucuz haberleşebilmekte, bir tuşla dünyanın her hangi bir yerinde yaşanan gelişmeden haberdar olabilmektedir. Elektronik kaynakların artması basım ve yayın faaliyetlerindeki ulaşım ve maliyet engellerini azaltarak bilgiye erişimi kolaylaştırmıştır. Bu gün dünyanın birçok üniversitesinde yer alan akademik yayınların tam metnine, kütüphanelerdeki sayısız esere, söz konusu yerlere gitmek zorunda kalınmadan, belli bir ücret ya da abonelik kaydıyla erişmek mümkündür (Aydın ve Osmanoğlu, 2016). Buna rağmen, tüm dünyada okuma oranları gün geçtikçe azalmaktadır. Öte yandan pek çok çevre tarafından başta üniversiteler olmak üzere, üretilen bilgilerin niteliğiyle ilgili tartışmalar da devam etmektedir. Akademik camiada durum böyle iken, genel halk tabakasında da bunun benzeri bir süreç yaşanmaktadır.

Bugün elimizdeki telefonlar, evimizdeki televizyon ve bilgisayarlar sayesinde dünyanın bilgisi bir tık ötededir. Her hangi bir kişi, kavram, yer konusunda saniyeler içinde kitaplar dolusu bilgiye ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte, bu malumat deryasının içinde neyin hakikat, neyin hayal, neyin gerçek, neyin yalan, neyin doğru, neyin yanlış ve çarpıtma olduğunu anlamak

oldukça güçleşmiştir. Doğal olarak bu deryanın içinden doğru olanları seçebilmek oldukça zorlaşmıştır. Bu belli bir beceri istemektedir ve bu beceri de herkeste olmadığı için, insanlar yalan yanlış her bilgiyi, her haberi gerçek zannedebilmekte; bunları kör bir ideoloji ile savunabilmektedir. Günümüzde televizyon ve internet bilgi aracı olmaktan çok eğlence aracı haline gelmiştir. Aynı şekilde bireyler ve toplumlar hızlı bir şekilde okumaktan izlemeye ve eğlenmeye geçmektedirler. Bugün gerçekten derinlikli okuyan, düşünen, sorgulayan, fikir üreten kişi sayısı (örneğin üniversite öğrencileri) gittikçe azalmaktadır. Dolayısıyla sığlık, yüzeysellik, cahillik her geçen gün daha çok yayılmaktadır, denilebilir.

2.7. Değerliliğe Karşı Değersizlik

İnsanı ve insanlığı ayakta tutan en önemli hususlardan birisi elbette inançlar ve değerlerdir. Değerlerin olmadığı bir yerde orman kanunları geçerli olmaya başlar. Bugün dünyamıza baktığımızda küreselleşmenin ve kapitalizmin ekonomik çıkarlar, daha fazla haz ve lüks uğruna gerek tabiatı, gerek insanları ve toplumları sömürdüğü bir gerçektir. Bitmek bilmeyen savaşlar, terör olayları bunun en açık göstergesidir. Dökülen kan ve gözyaşı, kaybolan hayatlar, denizde boğulan çocuklar uygar dünyanın çok da umurunda değildir. Ne acıdır ki, bütün bunlar medya araçlarının daha fazla rating alma gayesine hizmet etmediği sürece gündeme bile gelmemektedir.

Küreselleşme birey ve toplum hayatındaki hakikat ve değer anlayışlarını, geleneksel dünya görüşlerini de sarsmış ve değiştirmeye başlamıştır. Bu gün yaşanan değer ve hakikat kaybı, anlamın buharlaşması, her söyleneni, her yapılanı meşrulaştırmakta, “şeytani olanı” belirsizleştirmektedir. Hakikate ilişkin, doğru-yanlış, günah-sevap, güzel-çirkin, iyi-kötü gibi kavramların anlamlarında yaşanan değişimler, kırılma ya bozulmalara büyük metropollerde üretim-tüketim çarkları arasında kaybolmanın verdiği derin çatlaklar da eklenince günümüz insanının ciddi bir anlam, kişilik ve kimlik krizine sürüklendiği söylenebilir. Elbette bu kriz sosyal hayatın her yanını etkileyebilmiş, bu noktada din ve inanca ilişkin bilgi, değer, davranış ve tutumlar da bundan çok yönlü biçimde nasibini almış durumdadır. Sadece gazetelerin üçüncü sayfalarına veya televizyon haberlerine bakıldığında bile, bugünlerde vefa, diğergamlık, kardeşlik, sabır, sorumluluk, şefkat, saygı, alçakgönüllülük, şükür/kanaatkarlık, alınteri, iffet, dürüstlük vb. değerlerin hızlı bir şekilde kaybolmakta olduğu gerçeği ile karşı karşıya olduğumuzu görülecektir. Bu anlamda küreselleşmenin iyiyi, iyiliği değil, kötüyü ve kötülükleri küreselleştirdiğinden de söz edilebilir (Köylü, 2006).

3. KÜRESELLEŞMEYE KARŞI NASIL BİR DİN EĞİTİMİ

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı bu sonuçlar her bakımdan bireyleri ve toplumları etkilemeye devam etmektedir ve elbette gelecekte de etkileyecektir. Burada üzerinde durulması gereken husus bu etkilenmeler karşısında kimlerin, nasıl tedbirler alacağı, bu etkilenmelerin nasıl daha aza indirilebileceğidir. Bütün bu olumsuz sonuçları daha aza indirme, insanların ve toplumların hayatını güvence altına alma ve onlara daha anlamlı bir hayat sunma konusunda bilimsel gelişmelerin ve teknolojinin ortaya koyabileceği çözümler soru işaretleri barındırmaktadır. Zira insanların hayatlarını kolaylaştırma, onlara konfor sağlama adına geliştirilen her yeni ürün, bilimsel ve teknolojik gelişme yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. İnsan ilişkilerini düzenleme, onların haklarını koruma adına geliştirilen kanunlar ise elbette gereksiz değildir. Ancak, bunlar bile beklenen sonuçları ortaya çıkaramamakta; birey ve toplum hayatındaki yıkımları, adaletsizlikleri sonlandırmakta yetersiz kalmaktadır.

İnsanın hırsını, tamahını, dürtülerini kontrol edebilecek mekanizma, elbette yine kendi bilinci ve vicdanıdır. Daha önce, yakın çağda akıl ve akılcılıkla bu sorunların üstesinden gelinebileceği düşünülmüştür. Ne var ki, dinden koparılmış bir akıl insanın anlam arayışına ve yaşadığı krizlere çare olamamıştır. Dolayısıyla, burada yine din, birey, toplum ilişkisinin yeniden düşünülmesi gerektiği söylenebilir. Zira birey zihinsel, duygusal, sosyal, dini ve ahlaki açıdan geliştirilebilirse, muhtemelen yukarıda sözü edilen sorunlar karşısında daha az etkilenecek ve bu sorunların çözümü için daha duyarlı olabilecektir. Bu anlamda bireylerin vicdan gelişimine katkıda bulunabilecek en önemli alanın din/ahlak eğitimi olduğu söylenebilir (Köylü, 2006)

Gerek içinde yaşadığımız toplumda gerekse dünyada gerçekleştirilen eğitim ve din eğitimi uygulamalarına bakıldığında, bir takım sorunların olduğu aşikârdır. Zira, içinden geçtiğimiz süreçte, bireysel ve toplumsal sorunların gün geçtikçe artması, söz konusu eğitimlerin bireylerin bilincini ve vicdanını geliştirme noktasında sınırlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede küreselleşme olgusunun yukarıda ana hatlarıyla açıklanmış özellikleri, bireysel ve toplumsal etkileri, din eğitiminin felsefesini, teori ve pratiğini, yeni bir bakışla ele almayı gerektirmektedir, denebilir. Zira, kendi içsel gerçekliğine aşırı derecede odaklanmış; buna karşın küreselleşmenin birey ve toplum hayatındaki etkilerine, dünyada olup bitenlere, küresel ölçekli sorunlara yabancı bir din eğitiminin öğrencileri bu yeni açık toplum şartlarına ve meydan okumalara hazırlayamayacağı söylenebilir.

Küreselleşme gerçeği hesaba katıldığında, akla şu sorular gelmektedir. Küreselleşme şartlarında din eğitiminin felsefesi, temel ilke ve amaçları, yöntemleri, araç gereçleri, değerlendirme usulleri... nasıl olmalıdır? Din eğitimi yürütecek öğretmenler nasıl bir

anlayışla yetiştirilmelidir? Öğretim programları ve ders kitapları ile diğer yardımcı materyaller nasıl bir içeriğe sahip olmalı ve bunlar hangi mantıkla kurgulanmalıdır? Elbette bunlara başka sorular da ilave edilebilir. Bunların her biri ayrı ayrı tartışılması gereken, çok boyutlu ve derinlikli sorulardır. Burada sadece din eğitimi felsefesi üzerinde durulmuştur.

Din eğitimi felsefesi din eğitimi faaliyetlerini kılavuzlayan en genel yaklaşım, bakış açısı ve perspektif olarak algılanabilir. Eğitim felsefelerinin belli bir varlık, bilgi ve değer ekseninde inşa edildiği düşünüldüğünde, din eğitimi felsefesinin de belli bir varlık, bilgi ve değer anlayışına yaslanması gerektiği kendiliğinden anlaşılabilir.

Küreselleşen dünyada öğrencileri, yukarıda ortaya konan açmazlar ekseninde oluşan savrulmalardan koruyan, çoğulcu ve açık toplum şartlarına hazırlayan bir din eğitimi nasıl bir varlık anlayışına dayanmalıdır? Bu varlık anlayışı hangi bileşenlerden oluşmalıdır? Bu bileşenler arasındaki ilişkiler nasıl bir mantıkla yapılandırılmalıdır? Konu din eğitimi olunca bahsedilen varlık anlayışının din, insan ve eğitim gerçeği hesaba katılarak oluşturulması gerektiği söylenebilir. Burada din, insan ve eğitim olgularının öncelikle ne'liğine odaklanmak gerekmektedir.

Bilindiği gibi dinin genel geçer bir tanımı yoktur. Dinlerin içerisinden yapılan tanımlarla, dinlere dışarıdan bakanların yaptığı tanımlar arasında farklılıklar vardır. Yine farklı dinlerin kendilerince yaptıkları birçok din tanımı vardır. Küreselleşme bağlamında din eğitimi politika ve uygulamalarına yön veren ve din eğitimi felsefesinin temel belirleyicilerinden olan din olgusunu tanımlarken nasıl bir tavır takınılmalıdır? Öncelikle, din ya da daha öznel anlamıyla inanma, evrensel bir gerçekliktir. O, tarih boyunca insanlığı ilgilendiren, dahası, yaşı insanın yaşına eşit olan bir olgudur. Çoğu zaman aşkın bir varlığa bağlanma ve bu bağlılığın gereği olan bilgi, beceri ve tutumlarla tezahür edip insan, kültür, coğrafya gibi faktörlerle etkileşerek belli bir kurumsal kimliğe bürünerek kendini dışa vuran din olgusunun çağlar boyunca, farklı coğrafyalarda farklı şekiller aldığı bilinen bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle farklı din tanımları, tasvirleri, tahlil ve kategorilendirmeleri yapılagelmiştir. İşte bu çoğulluk içerisinde dini evrensel bir insan gerçekliği olarak algılayıp onu farklı yönleriyle öğretime konu edinmek (İnanç, ibadet, ahlak, tarih vb.) gerekmektedir. Din ister belli bir din içerisinden, ister dışarıdan, daha seküler bakış açılarıyla anlaşılıp, tanımlansın, onun evrensel bir hakikat olduğu gerçeği değişmeyecektir. Din eğitimi felsefesinin yaslandığı varlık tasavvurunun en önemli belirleyicilerinden olan din, tarih boyunca insanlığı öyle ya da böyle etkilemiştir, halen de çok yönlü biçimde etkilemektedir. Bu etkiyi farklı boyutlarıyla, güncel, eleştirel ve dinamik bir düzlemde öğretime konu etmek, küreselleşme bağlamında oluşan dinsel yabancılaşma, ön yargı ve cehaletle baş etmede

önemli bir fonksiyon görecektir. Din, küreselleşme şartlarında oluşan ve yukarıda değinilen hazcılık, huzursuzluk, tektipçilik, değersizlik, yoksulluk gibi kayıpları telafi etmesi muhtemel, zengin bir muhtevaya sahiptir.

Din eğitimi uygulamalarının hayati, bilimsel gelişmeleri, dini hakikatleri görmezden gelmemesi, dini okuryazarlığı geliştirmesi gerekmektedir. Din, inanç, ibadet, muamelat, ahlak gibi içerikleri ile yadsınamaz bir gerçeklik olarak öğretime konu edilmelidir. Bu konu edilmiş ister doktriner bir anlayışla, isterse çoğulcu ve nesnel bir tavırla olsun, din konusunda sahipsiz bilgilendirmeyi esas almayan herhangi bir yaklaşımın küreselleşmenin doğurduğu şartlarla baş etmesinin zor olacağı aşıkardır. Din öğretimi kendi olgusunu iyi tanımak, sistematik, tutarlı ve anlamlı bir şekilde temellendirmek durumundadır. Zira, bu olgu tanınmadan verilen eğitim başarısız olacaktır. Yine ister sıradan bir insan vatandaşı, ister dindar bir mümin yetiştirilmek istensin, yanlış bilgiler üzerine yapılan eğitimin sonucunda istenen amaçlara ulaşamayacak; ortak vasfi yanlış anlama, yok sayma, cehalet, dinsel yabancılaşma, çatışma vb. olan sonuçlarla karşı karşıya kalınacaktır. Aslında tüm bunlar küreselleşme şartlarında doğan zehirleyici çıktılar olup, din eğitiminin temelde mücadele etmesi gereken sosyal problemlerin başında gelmektedir.

Din eğitimi felsefesinin dayandığı varlık tasavvurunun ikinci bileşeni insandır. İnsan değişen ve değişmeyen boyutlarıyla nasıl bir varlıktır? Bu gün nasıl anlaşılmalıdır? Küreselleşme şartlarında nasıl kavranmalıdır? Din eğitimi felsefesi bağlamında nasıl anlaşılmalıdır? Tüm bu sorular aslında çok yönlü incelemeleri gerektirecek boyuttadır. Meseleye, İslam dini açısından bakıldığında insanın, yeryüzünün sahibi değil, halifesi olduğu gerçeği ile karşılaşırız. Bununla birlikte, onu yani insanı nasıl anlarsak anlayalım, onun canlı varlıklar içerisinde aklını kullanabilen, kültür, sanat, bilim, felsefe vb. üretebilen tek varlık olduğu bir hakikattir.

İnsanın hayata, varlığa, olup biten şeylere anlam katan, değer yükleyen en önemli canlı varlık olduğu gerçeğinden yola çıkıldığında ve onun bu ayırt edici 'üstün' vasıfları hesaba katılırsa, din eğitimi felsefesinin temelindeki insanın en genel anlamıyla insan olduğu anlaşılacaktır. İnsan, üstün ve korunması gereken en önemli canlı varlıktır. İnsanı bu düzlemde anlamamanın en kolay yolu, onu temel insan hakları ekseninde kavramaktır. Bu kavrayış, insana kul olarak bakan dinlerin, vatandaş olarak bakan devletlerin, ya da söz gelimi evlat olarak bakan ebeveynin bakış açısını dışarıda bırakmaz. Din eğitimi felsefesinde bu insan, bir mümin olabileceği gibi, bir vatandaş, bir evlat, bir asker, öğretmen, işçi vb. de olabilir. Tüm bunlar en temelde insandır ve önemlidir. O halde din eğitimi insana bakarken gerek amaçları, gerek muhtevası, gerekse eğitim araç ve yöntemleriyle, insanın fitratını

korumayı ve onun niteliklerini geliştirmeyi merkeze almalıdır.

İnsanın üstün menfaatlerini, izzet ve şerefini yüceltme anlayışına yaslanan bir din eğitimi, insani olanı dışlayamaz, görmezden gelemez. Kendi gibi olmayanı yok sayan, ötekileştirip yabancılaştıran, daha sonra da yok olmaya aday gören, dışlayıcı tavırların arkasında, insanı yanlış kavrayan bakış açıları vardır. Bu tip yaklaşımlar, dinlerin içerisinde olabileceği gibi, laik, seküler bakış açılarından da kaynaklanabilir. Onun için insanı kendi gerçekliği içinde kavramak, onun hakkını, izzet ve şerefini korumak din eğitiminin önemli görevlerindedir. Bu bakış açısı küreselleşen dünyada adeta bir oyuncak haline gelen, günlük tüketim çarklarının ağında debelenen, teknolojiye esir olan insanın şeref ve izzetinin korunması adına önemlidir. Böyle bir din eğitimi maddi olarak zenginleştikçe manen yoksullaşan, teknolojik imkânları arttıkça asosyalleşen, bilgi imkânlarının artmasına rağmen gittikçe cahilleşen, böylece gün geçtikçe daha edilginleşip, nesneleşen insana kendi gerçeğini, hayatın anlamını, hakikatin bilgisini yeniden hatırlatacak ve bu savrulmalara karşı takınması gereken tavır, sahip olması gereken bilgi, beceri, donanım noktasında belki de en büyük destek ve rehber olacaktır.

Din eğitimi felsefesinin varlık tasavvurunu oluşturan diğer bileşen ise, bu iki gerçeği birleştiren, onlara anlam katan, kültürel birikim ve değerlerdir. İnsanın din ile ilişkisi bağlamında oluşan din kültürü ile bunu dışında kalan diğer maddi, manevi kültürel bileşenler, tarihsel, kültürel ve coğrafi yapılar din eğitimi bağlamında nasıl anlaşılmalı ve uygulamaya dahil edilmelidir? İnsanlık tarihinden bu yana üretilmiş birçok maddi, manevi kültürel birikim ve değer bulunmaktadır. Söz konusu birikim ve değerler bu günkü yerimizi anlamlandırmada, geleceği planlamada bize ışık tutan yapı taşlarıdır. Bu tarihsel miras, acısıyla tatlısıyla ve elbette barındırdığı birçok tecrübeyle bu günkü sorunlarımıza ve bunların çözümüne da ışık tutacak derinliktedir. Bu anlamda kültürel mirası doğru tanımak, anlamak ve öğretime konu etmek küreselleşme bağlamında oldukça önemli bir konudur.

Yerel ve evrensel ölçekli değerleri, sorunları anlarken, kültürel mirası donuk, cansız ve değişime kapalı bir tavırla değil, etkin bir özne olarak, eleştirel bir tavırla, kültürel zenginleşme ve kültürel okuma yazma becerisini artırıcı bir tarzda ele almak gerekmektedir. Geçmişin ön yargılarını, hatalarını aynen tekrar eden kültürel ve tarihsel hafıza, bu gün ayak bağı olacak ve belki de tarihin tekerrür etmesine yol açacaktır. Bunun için kültürel mirası değişime açık bir perspektifle okumak son derece önemlidir. Küreselleşen dünyada bu günkü neslin sahip olması gereken en önemli yeterliklerden birisi değişimi ve sürekliliği anlamaktır. Özellikle çoğulcu açık toplum şartlarında farklılıklardan öğrenmek, farklılıklara açık olmak ya da farklılıkları yönetme becerisine sahip olmak daha bir önem kazanmıştır. Tüm bu

yeterliklerin oluşabilmesi için öğrencinin değişim ve farklılıklar konusunda bütüncül bir algıya ve kapasiteye sahip olması gerekmektedir.

Coğrafi mirasa gelince küreselleşmenin zararlı etkileriyle hesaplaşma amacı taşıyan bir din eğitiminin coğrafi mirası da tüm insanlığın ortak değeri olarak anlaması ve onu tüketilecek bir mal ya da meta olarak değil, geçmişin emaneti ve geleceğin sermayesi bilinciyle öğretime konu etmesi gerektiği açıktır. Din eğitimi, kapitalizm ve vahşi modernleşmenin tabiat ve ekosisteme verdiği zararları mutlaka kendine konu edinmek durumundadır. Küreselleşmenin çevreye verdiği zararın geri dönüşü olmayacak boyutlara yaklaştığı günümüzde, din eğitimi faaliyetlerinin tabiata duyarlı, onu tüketmenin aksine, onunla barışık ve onun yenilenmesine katkı sağlayan bireyler yetiştirmeye çalışması önemlidir. Bu anlamda din eğitimi kainattaki varlıklara bir emanet bilinciyle yaklaşabilecek bir nesil yetiştirmeyi hedeflemelidir.

4. SONUÇ

Gün geçtikçe artan bir hız ve yoğunlukla küreselleşmenin tüm dünyayı kuşattığı bir gerçekliktir. Dolayısıyla küreselleşme hem bireyleri hem toplumları derinden etkilemektedir. Küreselleşmenin birey ve toplum hayatına getirdiği kısmen olumlu etkilerin, çeşitli imkanların yanında bir tür kültür aktarımına, yaşam biçimi değişikliğine ve zihniyet dönüşümüne yol açtığı da söylenebilir. Bu yeni zihniyet, birey ve başta aile olmak üzere, geleneksel toplum yapılarını derinden etkilemektedir. Üretim-tüketim çarkı arasına giren günümüz insanı neyi, niçin ve ne kadar alıp, kullanacağına (güncel tabirle tüketiceğine), nasıl yaşayacağına, nerede duracağına ilişkin açık bir bilinç kaybı yaşamaktadır. Tam anlamıyla modern bir tüketim aracına dönüşen insan, moda, reklam, pazar üçgeninde sağa sola savrulmakta bir türlü kendi olamamaktadır.

Hakikate ilişkin değer ve algılayışların parçalanması, kültürel ve dinsel melezleşme, kimlik ve kişilik bağlamında “ben”in yitimi ya da anlam arayışı ve dünya görüşü noktasında yaşanan “merkez kaybı” gibi bazı sonuçlarından dolayı sıkça eleştirilmekte olan küreselleşmenin olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılabilmesi veya azaltılabilmesi kolay değildir. Küreselleşme ile körü körüne çarpışmak veya her şeyi akışına bırakmak çözüm olmayacaktır. Bütün bu sorunlarla baş edebilmek en temel de bir bilinç meselesidir. Bu çerçevede, öncelikle bireyleri sorgulayıcı, eleştirel bir zihniyetle donatmak, birey-birey, birey-toplum arasındaki bağları güçlendiren mekanizmaları canlı tutmak veya oluşturmak, bireyleri çevrelerinde ve dünyada yaşanan sorunlara karşı daha duyarlı yetiştirmek ve bunlarla ilgili top yekûn politikalar, projeler geliştirmek son derece önemlidir.

Eğitim sistemlerinin gün geçtikçe derinleşen anlam kaybı ve kimlik yitimi gibi sorunlar karşısında kendilerini gözden geçirmeleri ve yetişmekte olan kuşaklara öncelikle sağlıklı bir

kimlik, toplumsal ve kültürel aidiyet duygusu kazandırmaları gerekmektedir. Bu çerçevede dünyada olup biten hemen her şeyden anında haberdar olabilen günümüzün gencine önce kendisi, değerleri, inanç ve kültürü öğretilmeli; kendi kültürünün, eylemlerinin aktif bir öznesi olması sağlanmalıdır. Zira, kendini tanımadan, kültürünü, inanç ve değerlerini özümsemeden, belli bir bilinç kazanmadan açılacağı dış dünya onu yutabilecek, küreselleşmenin enstrümanları arasında o kaybolup gidebilecektir. Bu noktada varlık, bilgi ve değer ekseninde doğru kurgulanmış; tüm girdileri, süreçleri ve çıktıları iyi hesaplanmış bir din eğitimi felsefesi ve modeli geliştirmek gerekmektedir.

Böyle bir felsefeyle geliştirilecek eğitim uygulamalarında, birey kendini, toplumunu, inanç ve değerlerini, varlıkların kâinattaki işlevini, insanın rol ve sorumluluklarını doğru öğrenebilirse, yukarıda sözü edilen olumsuzluklardan daha az etkilenebilecektir. İnsan salt bir üretim-tüketim nesnesi değil, yeryüzünün halifesidir. Dahası çevreyi kuşatan varlıklar, eşya ya da kaynaklar sınırsızca tüketilecek şeyler olmayıp, insana emanet edilmiştir. İnsan da bir birine emanet edilmiştir. İşte, din eğitimi uygulamalarıyla, bütün bu varlıklara ve insana emanet bilinciyle yaklaşan bir neslin yetiştirilmesi hedeflenmelidir. Eğitim sistemlerinin tüm işleyişinde bu hassasiyetin gözetilmesi halinde, küreselleşmenin dayattığı hususlarla çok daha sağlıklı bir zeminde baş edilebilir. Hem kendini hem de diğer canlı ve cansız varlıkları doğal bir yaşam döngüsünün ve varlık dünyasının ayrılmaz parçası gören; saygıya, sorumluluğa dayalı bir dünya görüşü, kendi arzu ve ihtiyaçlarını yaşamın merkezine koyarak, her şeyi bencilce kendi gündelik arzularına kurban etmeyi öne çıkaran yaklaşımın önüne geçilebilir. Küreselleşme şartlarında bu günün çocuk ve gençlerine kazandırılması gereken en temel değerlerden birisi işte bu hakikat anlayışı ve dünya görüşüdür.

Küreselleşmenin getirdiği sorunların çözümü noktasında inisiyatif alabilecek bireylerin yetiştirilmesi, söz konusu sorunları çözümünde yeni projelerin geliştirilmesi, yeni ve farklı işbirliği yollarının aranması kaçınılmazdır. Tüm bunlar eğitim sistemlerinin karşısında ciddi bir sorun olarak beklemektedir. Teknolojik imkânların baş döndürücü bir hızla geliştiği dünyamızda yetişmekte olan neslin teknolojinin anlam ve önemini doğru kavraması, bu araçları doğru kullanması gerekmektedir. Bu bakımdan onların öncelikle, teknolojinin kendilerine, çevrelerine, kendi kültür, inanç ve değerlerine yabancılaştırıcı etkilerini tanıyabilecek yeterliklerle donatılması da son derece önemlidir. Okulda verilen eğitim kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerinden korunma noktasında çoğu zaman yeterli olamamaktadır. Bunun için ailenin ve geniş toplumsal kesimlerin çeşitli vasıtalarla güçlü bir şekilde bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan örgün, yaygın tüm eğitim sisteminin yaşamla bir bütün halinde ele alınması, devletlerce tüm vasıtalarla top yekûn bir politika geliştirilmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. Şevki ve Osmanoğlu, Cemil (2016), Kültürlerarası Din Eğitimi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Aytmatov, Cengiz (2001), Gün Olur Asra Bedel, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Berger, Peter L. (2003), “Küreselleşmenin Kültürel Dinamikleri”, Bir Küre Bin Bir Küreselleşme, Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Canbolat, İbrahim (2002), Küreselleşen Dünya ve Türkiye, Vipaş Yayınları, Bursa.
- Eroğlu, Feyzullah (1999), “Küreselleşme Süreci ve Kimlik Krizi”, Türk Yurdu, Mart- Mayıs, C. 19, S. 139-141, s.s. 147-151.
- Keyman, E. Fuat, Sarıbay A. Yaşar (1998), Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslâm, Vadi Yayınları, İstanbul.
- Koç, Mustafa (2003), “Küreselleşmenin Sosyolojik Boyutları” Küreselleşme ve Psikiyatri, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara.
- Köylü, Mustafa (2006), Küresel Ahlak Eğitimi, Dem Yayınları, İstanbul.
- Ritzer, George (1996), McDonaldization of Society, Sage Publication, London.
- Robertson, Roland (1998), Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür, (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Sayar, Kemal, (2013), Özgürlüğün Baş Dönmesi, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Talas Mustafa, Kaya Yaşar (2007), Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları, Tübar-XXII-/2007-Güz/,ss.149-160.
- Talas, Mustafa (2003), Küreselleşme ve Türkiye’de Kültür Politikaları, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- Ulagay, Osman (2001), Küreselleşme Korkusu, Timaş Yayınları, İstanbul.